

روش‌های اجرایی
تقید به حیا و حجاب
در دبستان دخترانه میزان و برنامه اجرایی آن

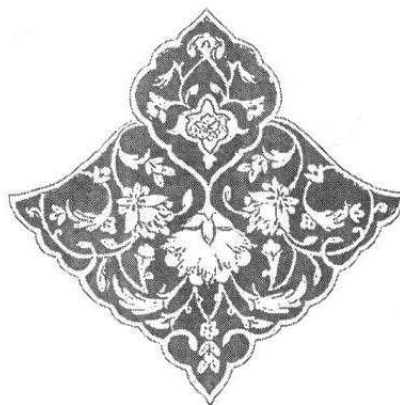
ویراست اول

تهیه و تنظیم:

انفیسہ نجفی قدسے | زینت آیت اللہے | انفیسہ مطلب |

به كوشش و هدايت:

حمیدرضا آیت اللہے

روش‌های اجرایی تقید به حیا و حجاب
در دبستان دخترانه میزان و برنامه اجرایی آن
ویراست اول

تهیه و تنظیم: نفیسه نجفی قدسی، زینت آیت‌اللهی، نفیسه مطلب
به کوشش و هدایت: حمیدرضا آیت‌اللهی
ناشر: موسسه فرهنگی و هنر هدایت میزان (فهم)
چاپ: اول بهار ۱۴۰۱
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۱۳-۳۰۷
شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه
بهاء: ۴۵۰۰۰ تومان

حجاب -- ایران -- جنبه‌های اجتماعی
Hijab (Islamic clothing) -- Social aspects -- Iran
شاگردان -- ایران -- فعالیت‌های فوق برنامه
Student activities -- Iran
شناسه افزوده: آیت‌اللهی، زینت، ۱۳۵۱ -
شناسه افزوده: مطلب، نفیسه، ۱۳۵۶ -
شناسه افزوده: آیت‌اللهی، حمیدرضا، ۱۳۳۸ -
رده بندی کنگره: ۱۷/BP۲۳۰
رده بندی دیویی: ۶۳۶/۲۹۷
شماره کتابشناسی ملی: ۸۷۷۲۹۷۲

سرشناسه: نجفی قدسی، نفیسه، ۱۳۵۶ -
عنوان و نام پدیدآور: روش‌های اجرایی تقید به حیا و حجاب در دبستان دخترانه میزان
و برنامه اجرایی آن/تهیه و تنظیم نفیسه نجفی قدسی، زینت آیت‌اللهی، نفیسه مطلب؛
به کوشش و هدایت حمیدرضا آیت‌اللهی.
مشخصات نشر: تهران: موسسه فرهنگ و هنر هدایت میزان، انتشارات فهم، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ۶۲ ص: جدول: ۲۱×۲۱ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۹۱۳-۳۰۷-۳
وضعیت فهرست نویسی: فیا
موضوع: حجاب -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
Hijab (Islamic clothing) -- Religious aspects -- Islam

مقدمه

سالیان متمادی است که مدارس، عناوینی را در رشد تربیتی و دینی دانش‌آموزان در نظر دارند تا با اقداماتی بتوانند وظایف مربی‌گری خود را در آن زمینه‌ها به انجام برسانند: عناوینی مثل: ادب، احترام، مسئولیت‌پذیری، تقید به نماز، ارزشهای انقلابی، تقید به حجاب، رعایت حق الناس، صداقت، حجب و حیا، قانون‌پذیری، تعهد و غیره. با این دغدغه‌ها فعالیتهای گوناگونی را انجام می‌دهند ولی اغلب از کم‌انرژی بودن فعالیتهایشان و نتیجه‌بخش نبودن برنامه‌هایشان شکایت دارند. این نوع فعالیتهای تربیتی مربیان معمولاً سلیقه‌ای است و فرایند محور. این نوع فعالیتهای هنوز نتوانسته‌اند سازمان مناسبی پیدا کنند و روند علمی داشته باشند.

برای داشتن برنامه‌ای اجرایی برای این فعالیتهای چندین ملاحظه باید رعایت گردد:

۱. ضرورت دارد اهداف اصلی و فرعی از فعالیتهای مشخص گردد. از کلی‌گویی‌ها اجتناب شود و دقیقاً مشخص شود هر مرحله از فعالیتهای برای برآوردن چه اهدافی است.
۲. از آنجا که در دوران تحصیل ۱۲ سال زمان برای تأمین اهداف، وقت وجود دارد و دانش‌آموزان در هر مرحله از این سالها اقتضائات متفاوتی دارند، لذا این اهداف باید مرحله به مرحله و پایه به پایه و رشد‌یابنده باشد. توقع نابجا از دانش‌آموز در هر مرحله فعالیتهای را عقیم می‌کند.
۳. وقتی با رشد و تربیت یک انسان مواجه هستیم باید دل‌نگران محقق شدن آن نیز باشیم. بدین جهت اهداف تنظیم شده باید نه تنها قابل تحقق باشد بلکه ملاحظات عملی را هم در نظر داشته باشد. این نوع اهداف معمولاً اهداف عملیاتی نامیده می‌شود. در تدوین این اهداف نمی‌توانیم صرفاً بگوییم می‌خواهیم فردی دیندار و خوش خلق و فکور تربیت کنیم بلکه باید مشخص سازیم که از دیندار و خوش خلق چه معنایی را مدنظر داریم و این معنا چه ابعادی دارد و کدامین ویژگی‌ها باید تحقق پیدا کند. نکته مهم دیگر آن است که هر یک

- از این آرمانها و یا فضایل اگر بخواهد به عنوان هدف محقق گردد، تحقق آن می تواند در درجات مختلفی رخ دهد باید معلوم گردد در نظر داریم تا چه اندازه هدف ما عملیاتی و اجرایی شود. این اندازه باید بگونه‌ای تنظیم یابد که حدالمقدور بتوان معیاری برای سنجش آن داشت و ارزیابی قابل حصولی را برای آن نشان داد.
۴. جهت گیری بسیاری از فعالیتهایی که مربیان در مدرسه انجام می دهند به خود فعالیت معطوف است نه به نتیجه‌ای که در مترین انجامیده است. روند اینگونه فعالیت‌ها، فرآیندمحور است تا نتیجه‌محور. ۱۲ سال در مدرسه انواع برنامه‌ها برای نماز یا حجاب می گذاریم و خوشحال از کار بسیاری که انجام داده‌ایم اما آیا این فعالیت‌ها باعث شده است فارغ التحصیلان نمازخوان یا محجبه باشند و خارج از این فرآیندها هم نمازخوان بودن را اختیار کرده باشند؟ هدف وقتی درست انتخاب می شود که ناظر به حصول عملی یک نتیجه باشد نه ناظر به کاری که ما انجام می دهیم. بجای آن که بیان کنیم برنامه‌ای باید گذاشته شود تا مربی شجاع باشد یا اینکه باید نهایتا شجاعت داشته باشد می گوییم هدف وقتی هدف است که عملا شجاعت در مربی تحقق پیدا کرده باشد. به همین جهت در تنظیم اهداف، هدف را باید ناظر به مربی ذکر کنیم نه ناظر به مربی. بعد از تعیین هدف تازه می توانیم بپردازیم به این که برای آن که این هدف عملا بدست آید مربی چه اقداماتی را می تواند یا باید انجام دهد. ادبیات تدوین این اهداف باید چنین تنظیم شود که مدرسه توقع دارد بگونه‌ای فعالیت‌های خود را انجام دهد که در انتهای سال یا در انتهای مقطع، مربی عملا خصوصیت‌های مذکور در اهداف در او محقق شده باشد. به همین جهت از بکار بردن کلمات «باید این گونه باشد...» باید خودداری گردد و بجای آن گفته شود «مربی در انتهای سال یا مقطع این گونه است».
۵. در مرحله بعد، پس از مشخص شدن اهداف اصلی و فرعی، تازه باید نشان دهیم که با چه مبانی متفاوتی و از چه روشهایی می توانیم این اهداف را محقق کنیم. متأسفانه برخی مربیان، ساده ترین و کم نتیجه ترین روش را برای برآوردن هدف بکار می گیرند. آنها بطور مستقیم برای مربی درباره آن موضوع سخن می گویند و آگاهی می دهند و از این راه توقع دارند مربی پذیرش پیدا کند. راههای تاثیر گذاری در مربی فقط شناختی نیست بلکه از روشهای گرایشی و یا ارادی نیز می توان استفاده کرد. و همچنین لازم نیست که فقط بطور

روش‌های اجرایی تقید به حیا و حجاب

مستقیم این روشها بکار گرفته شود بلکه می‌توان بصورت غیر مستقیم و یا نیمه مستقیم نیز اقدامات اجرایی انجام داد. به این ترتیب بجای روش شناختی مستقیم می‌توان از هشت روش دیگر نیز استفاده کرد. این روش‌های نه‌گانه به شرح ذیل است:

- روش شناختی مستقیم
- روش شناختی نیمه مستقیم
- روش شناختی غیر مستقیم
- روش گرایشی مستقیم
- روش گرایشی نیمه مستقیم
- روش گرایشی غیر مستقیم
- روش ارادی مستقیم
- روش ارادی نیمه مستقیم
- روش ارادی غیر مستقیم^۱

۱. سه مبنا و سه شیوه: عمل آدمی بر سه مبنا شناختی، گرایشی و ارادی شکل می‌گیرد. مبنای شناختی رفتار، به آن معنا است که فرد نسبت به ویژگی‌های عمل آگاهی پیدا کرده باشد و اعمال وی بر اساس آگاهی مزبور ظهور کند. مبنای شناختی عمل ناظر به تصویر و تصویری است که فرد از عمل و نتایج مرتب بر آن دارد.

مبنای گرایشی عمل، به تمایلات و هیجان‌های فرد در مورد آن عمل اشاره دارد؛ اعم از آن که این هیجان‌ها مربوط به اقدام مانند شوق، و یا پرهیز مانند ترس باشد. مبنای ارادی - اختیاری ناظر بر تصمیم‌گیری و گزینش فرد در مورد انجام دادن عمل دادن است.

این مبانی را می‌توان به سه شیوه محقق ساخت: در شیوه‌های مستقیم، محتواهای مورد نظر یا روش‌های یاددهی و یادگیری و ارزشیابی، به صورتی صریح و آشکار در برنامه درسی مطرح می‌شوند. به عنوان مثال در اینجا می‌توان از روش تبیین و تحلیل ارزشهای حیا و حجاب سخن گفت. در این روش محتوای درسی یا تدریس مربی بطور مستقیم و صریح ناظر به توضیح و تبیین جنبه‌های متفاوتی از ارزش حیا و حجاب است.

در شیوه‌های نیمه مستقیم ارزشها بگونه‌ای مطرح می‌شوند که صراحت کمتری داشته باشند و در ضمن کار و فعالیت دیگری قرار گرفته باشند. یکی از شیوه‌های نیمه مستقیم را می‌توان در روش بحث و گفتگو دانست. در این روش مسأله ارزشی به عنوان موضوع مورد بحث مطرح می‌شود که تا اینجای کار صریح است. اما چون در قالب گفتگوی مربی و متربی یا متربی‌ان باهم ارائه می‌شود روش نیمه مستقیم است.

در شیوه‌های غیر مستقیم آموزش و تربیت حیا و حجاب نه با صراحت به شیوه مستقیم و نه با صراحت ضمنی مثل بحث و گفتگو که به شیوه نیمه مستقیم مطرح می‌شد، بلکه به شیوه غیر مستقیم بدون آن که در کانون توجه قرار گیرد عرضه می‌شود. به عنوان مثال در شیوه غیر مستقیم می‌توان از تربیت با الگوپردازی عملی اقدام کرد که شیوه‌ای غیر مستقیم است. در این روش، مربی ارزش خاصی از حیا و حجاب را نه به صورت موضوع تدریس مستقیم و نه به صورت موضوع بحث و گفتگو مطرح نمی‌کند؛ بلکه بدون آن که درباره آن سخنی به میان آید، آن را در قالب رفتار عملی خود به نمایش می‌گذارد. در این حالت متربی، خود با آنچه در رفتار مربی مستتر است، به فراگیری آن ارزش خواهد پرداخت. دامنه شیوه غیر مستقیم به رفتار مربی منحصر نیست، بلکه الگوهای عملی در قالب شخصیت‌های تاریخی و شخصیت‌های داستانی